

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ МУНІЦИПАЛЬНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ: СПРОБА СИСТЕМНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ *

Основними тенденціями конституційно-правового будівництва сучасної України є не тільки прагнення утворити сильну та ефективну державу, яка позитивно сприймається світовим співтовариством, спроможна протистояти сепаратизму, політичному екстремізму та міжнародному тероризму, а насамперед формування демократичних інститутів публічної влади, здатних забезпечити гідний рівень життя населення, створити умови для реалізації соціально-економічних, культурних та екологічних прав громадян тощо.

Мова йде насамперед про формування ефективної та дієздатної моделі місцевого самоврядування, яке є одним з визначальних атрибутів демократичної державності. Адже визнання державою інститутів місцевого самоврядування стало гаслом реформаторських дій усіх постсоціалістичних держав Європи, у тому числі й України. Фундаментальними принципами проведення сучасних реформ проголошується децентралізація публічної влади та субсидіарність у наданні публічних послуг.

Водночас, якщо у таких європейських державах, як Польща, Литва, Латвія та інших країнах нової демократичної хвилі, реформи публічної влади призвели до формування дієздатних територіальних громад та реального місцевого самоврядування, яке ефективно та незалежно від держави під власну відповідальність надає жителям різноманітні публічні послуги, то в Україні ефект від діяльності територіальних громад поки що не відчутний. Процеси формування дієздатних територіальних громад, незважаючи на бурхливий розвиток муніципального законодавства, ратифікацію відповідних міжнародно-правових актів тощо не приводять до істотних зрушень у функціонуванні і розвитку громадянського суспільства і демократичної державності.

Нерозробленість конституційно-правової теорії, яка б враховувала як історичний досвід еволюції місцевого самоврядування як одного з ключових інститутів української державності, так і сучасні соціально-політичні реалії, негативно віддзеркалюється на якості правового регулювання процесів організації та функціонування інститутів муніципальної влади та, як наслідок цього, на практичній реалізації ідей балансу інтересів та взаємної відповідальності особистості, територіальної громади та держави, забезпечення верховенства правового закону, поділу та єдності публічної влади та інших важливіших положень, пов'язаних із утворенням дієвих механізмів, які, з одного боку, виступають у якості ефективних засобів реалізації та захисту прав людини, а, з іншого, протистоять узурпації влади та розвитку правового нігілізму серед населення та чиновників державного апарата.

© ПУХТИНСЬКИЙ М. О. – кандидат юридичних наук, Голова Фонду сприяння місцевому самоврядуванню України

* Батанов О. В. Муніципальна влада в Україні: проблеми теорії та практики: Монографія / Відп. ред. М. О. Баймуратов. – К.: ТОВ «Видавництво „Юридична думка”», 2010. – 656 с.

У зв'язку з цим наукове обґрунтування загальної концепції теорії муніципальної влади та конституційно-правового механізму її реалізації обумовлена теоретичною та практичною значимістю питань, пов'язаних з розробкою та реалізацією комплексу політичних, правових та організаційних заходів розвитку суверенної державності в умовах модернізації конституційного механізму української держави, одним з інститутів якого й є розвинуте місцеве самоврядування.

Слід констатувати, що сучасна вітчизняна теорія конституційного та муніципального права не приділяє належної уваги феномену муніципальної влади. Незважаючи на велику кількість наукових праць, присвячених проблемам місцевого самоврядування, у науці майже не дослідженими залишаються питання поняття, принципів, функцій та механізму муніципальної влади, суб'єктів та об'єктів муніципально-владних відносин, форм та принципів їх взаємодії, гарантій та відповідальності муніципальної влади тощо.

У зв'язку з цим, проблематику, обрану предметом індивідуального монографічного дослідження кандидата юридичних наук О. В. Батанова «Муніципальна влада в Україні: проблеми теорії та практики» безумовно слід визнати актуальною, а вихід у світ цього видання – важливою подією у юридичній науці України.

Рецензоване наукове дослідження значною мірою відкликається на ці та інші зловбоденні питання конституційно-правової теорії та практики, заповнює прогалини у наукових дослідженнях проблем сучасного державотворення і правотворення та вносить вельми цінні пропозиції для практики державного та муніципального будівництва. Адаже позитивними рисами дослідження є не лише пошуковий характер проблем, які ставились і розглядалися, а й принципова орієнтація його на нагальні потреби розвитку місцевого самоврядування, удосконалення законодавства на міцній науковій основі та відповідно до вимог Конституції України.

Слід позитивно оцінити архітектоніку дослідження, логіку побудови її структурних частин та аргументованість висновків: структурно монографія складається з вступу, чотирьох розділів, які поділені на глави та підрозділи.

Великий інтерес являє перший розділ дослідження, присвячений актуальним теоретико-методологічним проблемам муніципальної влади як одного з найважливіших атрибутів демократичної державності. Зокрема автор глибоко аналізує методологічні підходи у дослідженні проблем публічної влади в цілому та модернізації сучасної державності, розкриває особливості політико-правової природи публічної влади, висвітлює її ознаки як юридичної категорії та соціально-політичної реалії. Цікавим та вельми цінним є авторський підхід у дослідженні проблем щодо теорії походження місцевого самоврядування та муніципальної влади, які сформувалися у вітчизняній та зарубіжній політико-правовій думці.

Оригінальні висновки та пропозиції проблемі у другому розділі монографії «Муніципальна влада як інститут сучасного конституційного права». Автор дає понятійну характеристику муніципальної влади, розкриває основні концептуальні підходи щодо її дефініції, акцентує увагу на аналізі правової природи муніципальної влади.

Позитивною стороною дослідження є спроба автора дослідити процеси становлення та розвитку муніципальної влади та муніципалізму в Україні, зокрема виявити основні чинники виникнення муніципальної влади та муніципалізму, проаналізувати етапи їх еволюції у контексті світового досвіду.

Новаторський характер носить і розділ, присвячений проблемам теорії функцій муніципальної влади. Автор ґрунтовно аналізує методологічні проблеми

дослідження функцій муніципальної влади, дає визначення поняття та характеризує ознаки функцій, досліджує проблеми їх класифікації. У монографії по суті вперше у вітчизняній науці розкриваються концептуальні проблеми реалізації функцій муніципальної влади.

Слід зазначити, що автор не обходить гострі або дискусійні проблеми сучасної конституційно-правової та муніципальної дійсності України, а навпаки, аналізуючи окремі аспекти організації та діяльності муніципальної влади у умовах демократичної модернізації, висловлює власні міркування відносно цього, прагнучи ґрунтовно їх аргументувати. Зокрема, значної уваги автор приділяє проблемі пошуку розумного балансу між місцевим самоврядуванням та державною владою в умовах демократичних перетворень у державі та суспільстві, особливостям функціонування муніципальної влади та модернізації механізму сучасної держави у контексті прав і свобод людини і громадянина тощо.

У той же час у монографічному дослідженні О. В. Батанова є певні недоліки, окремі спірні положення. Так, наприклад, враховуючи що носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ, якому належить виключне право визначати, встановлювати і змінювати конституційний лад у країні, у тому числі визначати засади муніципальної влади, закономірною у контексті цієї монографічної роботи була б постановка питання про співвідношення муніципальної влади та народовладдя, аналіз концептуальних та практичних проблем реалізації установчої влади Українського народу в процесі інституціоналізації місцевого самоврядування.

Доволі спірним є визначення поняття функцій муніципальної влади (стор. 387), а також їх класифікації (стор. 394–397). Навряд чи доцільно виокремлювати у якості самостійного класу функції муніципальної влади у контексті політичної легітимності (стор. 452–468). На наш погляд, критерій такої диференціації значною мірою не вписується у запропонований автором діяльнісний підхід.

Означені зауваження мають як дискусійний, так і рекомендаційний характер та в цілому не впливають на позитивну оцінку монографічного дослідження.

Резюмуючи, зазначимо, що індивідуальна монографія О. В. Батанова «Муніципальна влада в Україні: проблеми теорії та практики», значною мірою відкликається на кардинальні питання сучасності, рефлексує на динаміку розвитку української державності у перехідний період, складність та суперечливість становлення демократичних інститутів муніципальної влади, обґрунтовує необхідність удосконалення законодавства та організаційних заходів в досліджуваній галузі, забезпечення постійної доктринальної та організаційної уваги до даної проблеми державного та муніципального будівництва. У зв'язку з цим зробимо висновок, що перед нами актуальне, високопрофесійне наукове дослідження, яке є важливим внеском у вітчизняну юридичну науку.